

Fra digitale ferdigheter til demokratisk medborgerskapsopplæring i skolen

Perspektiver på aktuelle utfordringer i skolen

Elevenes digitale ferdigheter er stadig diskutert i det offentlige rom, og det blir også bruken av digitale enheter i skolen. Noen skoler har valgt å gå over til heldigitale læringsløsninger, og antallet såkalte Ipad-skoler øker stadig i omfang. Begrunnelsen for i hovedsak å bruke nettbrett i undervisningen har blant annet vært at nettbrettene øker elevenes motivasjon for skolearbeidet, og at det er lettere å differensiere undervisningen når nettbrettene tas i bruk. Skeptikere har på sin side blant annet pekt på at vi vet for lite om læringseffekten av utstrakt bruk av digitale verktøy i skolen, og at nettbrett kan distrahere mer enn å lede elevene på rett vei. Fremtiden er uansett digital, og nettbrett har kommet for å bli, også i skolen. Derfor er det viktig at det utføres forskning som belyser ulike sider ved bruk av digitale læremidler og digitale læringsløsninger.

I artikkelen «Når målet er læring – har elevene gode nok digitale leseferdigheter?» undersøker Tonje Stenseth hva som karakteriserer 8. klasseelevers digitale leseferdigheter, når de skal søke og velge informasjon på nettet som de skal bruke i en skoleoppgave. Gjennom en kvalitativ metodisk tilnærming der blant annet lydopptak av gruppearbeid, skjermopptak og deltagende observasjon er brukt, viser Stenseth at elevene har grunnleggende kunnskap som gjør at de kan evaluere kilders opphav og bakgrunn, men at denne kunnskapen er fragmentert og har en svak forankring som en del av elevenes digitale leseferdigheter. Stenseths forskning viser også at elevenes evne til å navigere er preget av tilfældigheter, og at de ikke er strategiske når de skal planlegge hvordan oppgaver skal gjennomføres. Stenseth konkluderer med at elevene i hennes datamateriale har en lang vei å gå når det gjelder å skaffe seg strategiske og effektive digitale leseferdigheter til bruk i en skolekontekst.

Fra digital læring skal vi videre til lærernes forståelse av hva som er sentralt i egen yrkesutøvelse, i artikkelen «Tverrprofesjonelt samarbeid i skolen: Læreres forståelse av egen kjernekompetanse», skrevet av Hanne Christensen og Helene Toverud Godø. I denne artikkelen undersøker forfatterne hva lærere ser som sin kjernekompetanse, og hvilken betydning dette har i tverrprofesjonelt samarbeid. De viser at sosial kompetanse trekkes frem som det mest sentrale, og at lærere er stolte av at de besitter unik kunnskap om bar-

net i en hverdagslig og sosial kontekst. Christensen og Godø viser også til at lærere ser på samarbeid med andre profesjoner som godt og viktig, og at mellommenneskelige møter er viktige som premiss for godt samarbeid.

Den neste artikkelen ser på kvalitetsstyringen av skoler i Oslo og Akershus i 2008 og 2018. I artikkelen «Kvalitetsstyringen av skoler i Oslo og Akershus i 2008 og 2018 – endringer og tilpassing til internasjonale føringer for styring av skoler», sammenligner Tor Colbjørnsen en studie fra 2008 som ser på fortolkningen av statlige og kommunale styringssignaler og bruk av kvalitetsstyring i Oslo og Akershus ved innføringen av Kunnskapsløftet, med en tilsvarende analyse fra 2018, der kun regionale styringsdokumenter blir brukt. Colbjørnsen viser at valgene som ble gjort på fylkeskommunalt nivå i 2018, skilte seg i vesentlig grad fra de som ble foretatt ti år tidligere, i særlig grad når det gjaldt det som da het Akershus fylke. Situasjonen i Akershus fylkeskommune har gått i retning av et ønske om å styrke ledelse og styring av skolene fra fylkeskommunen.

I artikkelen «Refleksivitet i empirisk kvalitativ forskning av symbolske maktrelasjoner med utgangspunkt i Bourdieu» ser Mirjam Dahl Bergsland på hvordan man kan utføre refleksivitet i empirisk kvalitativ forskning av symbolske maktrelasjoner. Utgangspunktet for Bergslands diskusjoner er Pierre Bourdieus epistemologiske refleksivitetsbegrep, slik dette er nedfelt i hans kunnskaps- og vitenskapssyn. Bergslands empiri er hentet fra barnehagens møte med minoritetsforeldre, og viser ut fra dette hvordan man utøver refleksiv forskning av symbolske maktrelasjoner i barnehagefeltet. Hun belyser styrker og svakheter ved å bruke Bourdieus teorier og epistemologiske refleksivitet på dette materialet, og konkluderer blant annet med at disse teoriene gjør det mulig å situere aktørene i et sosialt felt og i et større sosialt og historisk rom.

Barnehagen er også temaet i Kjartan Belseths artikkel «Han har ikke språk, han» – Et fanoniansk perspektiv på flerspråklige barn i barnehagen». I denne teksten retter Belseth søkelys på hvordan barnehagen kan være en koloniserende arena for barn med flere verbale språk enn norsk. Dette er en relativt stor andel av norske barnehagebarn; det offisielle tallet fra SSB for 2019 var snau 52 000. Ved å bruke teoriene til Frantz Fanon i diskusjonen av det empiriske arbeidet blir perspektiver om kolonisering og dekolonialisering eksplisitt løftet frem. Belseth viser at dersom man ser på hans empiri med et postkolonialt blikk, kan det virke som om flerspråklige barns førstespråk blir kolonialsert gjennom ansattes diskursive praksis og handlinger som indikerer at norsk skal være det rådende språket i barnehagen.

I den siste av de fagfelleverderte artiklene, «Demokratisk medborgerskap: Et republikansk perspektiv», diskuterer Håvard Friis Nilsen den republikanske politiske tradisjonen, slik denne er anført av teoretikere som Quentin Skinner og J. G. A. Pocock, og peker på dennes relevans for undervisning i demokratisk medborgerskap i skolen. Friis Nilsen går gjennom noen kjernepunkter i den republikanske demokratitradisjonen, og viser gjennom flere punkter hvordan disse faller sammen med medborgerskapsopplæring. Blant annet demonstrerer den at offentlig kultur handler om åpenhet, den understreker betydningen av en fri offentlighet, og den synliggjør betydningen av frihet som uavhen-

gighet fra vilkårlig makt. Den republikanske politiske tradisjonen kommuniserer dermed godt med et mål om å oppfostre elevene til deltagelse i offentligheten, som igjen er en kjerneverdi i demokratisk medborgerskapsundervisning, argumenterer Friis Nilsen.

Denne utgaven av Norsk Pedagogisk Tidsskrift inneholder også to innhogg (av Birgit Brock-Utne og Emil Sætra), og et intervju.